

FELELŐSSÉG*

Nem tartozom azok közé, akik délutánonként alig várják, hogy leüljenek a TV képernyője elé, hogy azután szabad idejük nagy részét ott is töltsék. Nem, én inkább a rádiók szektájához húzok, s a legtárgyilagosabban állíthatom, hogy a magyar rádió egyike a legjobbaknak a világon. Másutt a rádió főleg zenedoboz, s a muzsikát imitt-amott szakítja csak félbe rövid híradás, majdnem ennyi az egész. A mi rádióink műsora viszont szerteágazó, színes, intelligens és tanulságos.

Egyik legkedvesebb műsoromat vasárnap délelőttönként hallgatom, azt a műsort, amelyben a riporter sokgyermekes családokat keres fel, és elbeszélget nagyszülőkkel, szülőkkel, gyerekekkel, olykor unokákkal is. Nemrég Debrecenből hallottam egy ilyen közvetítést, s nem kis meghatottsággal vettem tudomásul, milyen szeretetben és milyen szigorú családi ökonómiával nevelték fel a csemetéket. Mindenkinék, még a legkisebbnek is akadt munka, családi munka, nemcsak önmagukért, hanem a közösségért; ami pedig a szórakozást, a fagylyaltozást illeti, azt a szűkre szabott családi költségvetés nagyönis módjával adagolta. Éppen ezért jobban meg is tudták becsülni. Így aztán egymásnak és egymásért dolgozva olyan szoros szálak szövődtek szülő és gyermek, testvér és testvér között, amelyek később is összetartották őket, amikor már a fiókák a családi otthonból kirepültek. A gyerekek is nagy családot terveztek, puritán, egyszerű életelvekkel és mindig számítva egymás segítségére. A mindennapi életben állandóan ott szerepelt a gyermeki figyelem, a szülők megsegítése egy kis kedveskedéssel, apró ajándékkal, házi társadalmi munkával. Minderről egyszerű és természetesen hangon szóltak, a szívemből beszéltek.

S azért beszéltek a szívemből, mert ezek az emberek a mi magyar népünk társadalmi fundamentumai, ezekre lehet hittel és bizton építeni, s számomra ők jelentik a példamutatást és az élet igazságát. Hogy pedig mindez miért olyan nagyon fontos, azt is elmondom.

A hibát általában mindig magamban keresem először. Ahogy haladnak az évek, az ember mind hajlamosabb lesz rá, hogy maradvivá váljék, s hogy mind kevésbé értse meg kora fiatalágát. S bár benne élni az élet sűrűjében, itthon és külföldön egyaránt, nyomon követni az eredményeket, látni, hallani és tapasztalni, ami körülöttünk történik és leszűrni a következtetéseket, ezt emberi hivatásomnak tekintem, mégis talán megeshet, hogy az évekkel együtt elillant türelmem is, s a kor elragadta tőlem a józan szemmértéket. Szóval önmagamban keresem először a hibát, s aztán kétszer mérek s csak harmadszor vágok, ahogy az orosz közmondás tartja.

* Elhangzott a Kossuth Rádióban, a szerző „Tiszta szívvel” című sorozatában, 1971. május 23-án.

Ezt előrebocsátva, higgadt mérlegelés után jutottam el ahhoz a következtetéshez, hogy a hiba nem az én készülékemben van. Egy kedves levélíró, aki bölcs tájékozottsággal hívta fel a figyelmemet bizonyos általános iskolák körül lejátszódó jelenségekre, elmondta nekem, hogy járjak csak utána, igaza van-e, csenevész kamaszok és vékonyka bakfisok ölelkeznek és csokolóznak a tavaszi napsütésben, nem elbújva valamely bokorba vagy fa törzse mögé, hanem teljes nyíltsággal, az utcai járókelők szeme láttára. S nemcsak arra döbbsentem rá, hogy igaza van, hanem arra is, hogy fiataljaink egyikénél-másikánál a szerelem kezd kilépni a maga intim korlátai közül, s bármerre megyünk a főváros utcáin, mindenütt látunk csokolózó párokat, s ezek olykor még a gyalogos forgalmat is feltartják. „Uraságod talán idegen?” — kérdezhetnék most tőlem Párizsban, mint ahogy azt KOSSUTH temetésén kérdezték Budapesten, a színházba igyekvőktől. Nos igen, Párizsban ez régi szokás. De *csak* Párizsban s nem Londonban, Bécsben vagy Berlinben, különösen pedig Budapesten nem. Nálunk ez sohasem volt divat. Mi mindig azt vallottuk, hogy a szerelem két fiatal ember belső dolga, nagyonis mély magánügye, tehát nem tartozik másokra, főleg vadidegen utcai járókelőkre. A szerelemben éppen az a szép, hogy diszkrét, hogy nem osztható és nem szorozható. Mi keresnivalója van akkor a Kossuth Lajos utca vagy a Körút forgatagában?

Nem tehetek róla, ha vállalva a maradiság vádját én ezt az *erkölcsök meglazulására vezetem vissza*, sok más egyéb jelenséggel együtt. S ha már erről beszélünk, mondjuk ki nyíltan azt, ami foglalkoztat jónéhányunkat. Orvos barátomtól tudom, hogy nem ritka az olyan eset, amikor 13—14 éves lányok jelentkeznek művi abortuszra, s ha felvilágosító szóval fogadják őket, akkor vállrándítással válaszolnak, vagy egyszerűen csak ásitozva mutatják ki, hogy „*unják a dumát*”.

A napokban érdekes diskurzust folytattam egy harmadik gimnazista lánnyal. Fiatalok közé keveredtem, s a bemutatkozásnál egy 14—15 éves kislány nemcsak a saját keresztnévét mondta be, hanem egy hanyag mozdulattal bemutatta lovagját is — „*my boy friend!*” — mutatott rá a hosszúhajú kamaszra, aki felettébb bűdös pipát szívott. Mondanom sem kell talán, a kislány egy szót sem beszélt angolul, de azt hitte, hogy így mindjárt többet mutat. S hogy többet is akart mutatni, azt azzal is bizonyította, hogy külföldi cigarettával kínál.

A harmadik lány is a fiújával volt, és nem határolta el magát a többiektől. Egyetlen szavában sem kételkedek, őszintén szólt mindenről, s a fiú füle hallatára. Nem tett szemrehányást nekem, amiért nem értem meg a mai időket, mert szerinte ez természetes. A mai fiatalság felszabadult sok ósdi megkötöttség és szabály alól. Mi adtunk neki erre lehetőséget. A felnőttek életmódja is megváltozott, hogyne változott volna akkor meg a fiataloké! Ez természetes jelenség. Amit viszont mi nem látunk meg, s ami kizárólag a mi hibánk, az a *rossz példák általánosítása*. Ő maga is elítéli sok osztálytársát és ismerősét, neki is vannak fenntartásai egyes mai fiatalok viselkedésével szemben. Ő is ostorozza azokat a lányokat, akik úgy cserélik udvarlóikat, mint a harisnyát, és akiknek teljesen mindegy, hogy kikkel járnak, ma ezzel, holnap azzal. De mindez nem a fiatalság tömegeire jellemző, hanem csak egyesekre. Ezek az egyesek azonban gyakran hangadók, illik csodálni őket és követni is, ha nem is igaziból. Nemrég még több osztálytársával ő is gyakorta mesélt meg nem történt eseteket: nem létező fiúkkal randevúzott és utazott autóstoppal a Balatonra, esetleg lakott is fiúkkal sátorban egy hétig. Mindezt pedig azért lódtították, mert nem akartak kevesebbnek látszani a „*menő*” lányoknál. Egyszer azután rájöttek, hogy az egészenk semmi értelme sincs. Elérkeztek oda, hogy elítélik az ilyen „*menő*” lányokat és

nem akarnak imponálni másoknak azzal, hogy utánozzák őket. Ellenkezőleg! — bebizonyítják, hogy az ilyen „menő” lányok nem is olyan „menők”, *legfeljebb romlottak*. Egészséges testű és élelkű ember tehát nemhogy utánozná őket, hanem inkább elfordul tőlük. „Namármost” — okoskodott a harmadikos lány — „ha valaki hallja ezeket a kiagyalt történeteket, felszínesen kialakíthat magának a mai fiatalságról egy rossz és nem valós képet. Ez azonban már nem a mi hibánk. Olyan bűnökért ítélnék tehát el, amelyeket nem követtünk el.”

Lehet, hogy így van. Lehet az is, hogy néha, vagy akár gyakrabban is, nem tudjuk elválasztani a búzát az ocsútól. Én azonban mégis azt hiszem, hogy bújkál itt közöttünk, a mi társadalmunkban egy rossz szellem, amely ellen fel kell venni a harcot. Úgy is mondhatnám, a *felelőtlenség szelleme, a csak mának élés, az olcsó örömök szelleme*. S ez a szellem homlokegyenest ellenkezik a szocialista erkölccsel, s ezzel együtt az örök emberi normával. Ki ne hallott volna már arról, hogy az állapotos fiatalasszonyt munkahelyén egyesek kinevetik, s szemébe mondják, hogy bolond, ha ilyen terhet vesz a nyakába? Azt hiszem, minden kedves hallgatónak volt már ilyen élménye. Ki ne hallott volna már olyasféle kijelentést, hogy „majd elment az eszem, hogy én is három gyermeket szüljek, mint az anyám, én élvezni akarom az életet!” S az élet úgynevezett élvezete igen gyakran vezet elromlott házassághoz, csalódáshoz, s az út vége felé egy olyan ürességhez, amely egyre nyomasztóbbá és elviselhetlenebbé válik.

Nem akarok a demográfiai mélypontnál kilyukadni, bár nem közömbös számomra, hogy az a nép, amelyhez tartozom, amelynek sorsában osztozom, amelynek nyelvét beszélem, s amelynek kenyerét eszem, az európai statisztika vége felé kullog. Nem, én csak a morál tisztasága érdekében emelek szót. A népes, sokgyermekes családok nevében, amelyek ékes bizonyítékát adják annak, hogy létezik egy természetes életfolyamat, amely a legnemesebb, legbelső örömet rejtegeti, amelyből épkezláb, egészséges és erős emberek nőnek ki és amely a *földön elérhető boldogságot jelenti az élet felszínes örömeinek élvezetével szemben*. Mind a kettő emberi és mind a kettő örök — ezt tudom. De jó lenne, ha minél kevesebb lenne az üres élet. Mert — ahogy nagy klasszikusunk, EÖTVÖS JÓZSEF mondja — csak az önösnek nincs nyugalma a földön.

BARCS SÁNDOR

TANTÁRGYPEDAGÓGIA

A Magyar Pedagógia jelen száma közli VAS KÁROLY értékes recenzióját BALÁZS GYÖRGYNÉ „*Korkép kialakítása a történelemtanításban*” című könyvéről. E könyvbírálatban van egy olyan megjegyzés, amit — úgy vélem — a neveléstudomány mai álláspontjával nem lehet összeegyeztetni. Az alaposan elemző-értékelő ismertetésében többek között a következőket olvashatjuk: „... De sokkal sürgetőbb lenne azt alapkutatás tárgyává tenni, hogy a történettudományi megismerés régi és új módszerei közül melyek lettek oktatási módszerekké, hogyan lettek azzá, illetve melyeknek kellene azzá válniuk, hogy oktató munkánk a történettudomány sajátos ismeretanyagához jobban alkalmazkodó, azt hatékonyabban közvetítő tudna lenni. Senkinek és semminek nem vált ugyanis hasznára — erre már nemzetközi fórumon (II. symposium!) is történtek utalások —, hogy a metodikák elszürkülőben vannak, mert egyoldalúan didak-